

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-
Podgorica, 16. jul 2018. godine

INFORMACIJA
sa Nacionalne konferencije „Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija“,
održane u Podgorici 11. jula 2018. godine

Nacionalnu konferenciju „Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija“ organizovala je NVO „Građanska alijansa“ uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji i Crnoj Gori. Konferencija je održana 11. jula 2018. godine u hotelu CentreVille u Podgorici.

Zbog prethodno preuzetih službenih obaveza članovi Odbora za ljudska prava i slobode nijesu bili u mogućnosti da učestvuju na Konferenciji, pa je istu u ime Sekretarijata Odbora ispratio saradnik Denis Pačariz.

Na samom početku Konferencije učesnici su minutom ćutanja odali počast žrtvama zločina u Srebrenici koji se dogodio prije 23 godine i svim drugim žrtvama zločina koji su se desili na teritoriji bivše Jugoslavije.

U uvodnom panelu Nacionalne konferencije govorili su Zoran Pažin, potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde i Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde Zoran Pažin smatra da je funkcionalan sistem izvršenja krivičnih sankcija ogledalo sposobnosti države da obezbijedi zadovoljenje pravde, ali i potvrda humanosti i spremnosti društva da pruži šansu za rehabilitaciju čak i počinocima teških krivičnih djela. Iako u svakom demokratskom društvu zatvorski sistem predstavlja nužni mehanizam zadovoljenja pravde i pravičnosti, ne smije se izgubiti iz vida da lica lišena slobode i dalje uživaju ljudska prava garantovana međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonima. Saopštio je da je bezbjednost zatvorskog sistema imperativ i preduslov njegove funkcionalnosti. Naglasio je da je ekspert Graham Johnson u Izvještaju o zatvorskom sistemu Crne Gore pohvalio i pozitivno ocijenio pojedine aspekte bezbjednosnih procedura u crnogorskim zatvorima. Naveo je da je Vlada spremna da sarađuje sa domaćim i međunarodnim partnerima na realizaciji preporuka i otklanjanju svih uočenih nedostataka nacionalnog sistema krivičnih sankcija.

Ukazao je da je povećanje efikasnosti pravosudnog sistema posljednjih godina rezultiralo značajnim pritiskom na sistem izvršenja krivičnih sankcija. Vlada je odlučila da uloži do 15 miliona eura u izgradnju novog zatvora na sjeveru Crne Gore što će omogućiti da pravosnažno osuđena lica bez odlaganja budu upućena na izdržavanje zatvorskih kazni u uslovima koji ispunjavaju visoke međunarodne standarde bezbjednosti i zaštite prava zatvorenika.

Potpredsjednik Pažin je istakao i Vladino opredjeljenje da u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija bude izgrađena Specijalna zdravstvena ustanova, dodajući da se intezivno radi na pripremi tehničke dokumentacije i obezbjeđivanju podrške za ovaj projekat iz fondova Evropske unije.

Saopštio je da se razvojem sistema alternativnog izvršenja krivičnih sankcija nastoji smanjiti zatvorska populacija, ali i povratništvo u izvršenju krivičnih djela. U decembru prošle godine uspostavljen je sistem elektronskog nadzora nad izvršenjem kazne zatvora u prostorijama za stanovanje. Do sada je uspješno izvršeno 65 kazni kućnog zatvora. Osim toga, ostvarena je puna funkcionalnost izvršenja kazne rada u javnom interesu. Svi navedeni naponi da se unaprijedi nacionalni sistem za izvršenje krivičnih sankcija po najvišim standardima pravde i humanosti zahtijevaju angažman stručne javnosti, ali i razumijevanje i podršku građana.

Potpredsjednik Vlade je naglasio da moralna osuda pojedinih teških krivičnih djela ne smije voditi opravdavanju ili tolerisanju bilo kog oblika nasilja ili kršenja ljudskih prava zatvorenika. Adekvatan odnos

prema licima lišenim slobode je ne samo zakonska i civilizacijska obaveza, već ovakvo postupanje povećava šanse za resocijalizaciju i reintegraciju počinitelja krivičnih djela po okončanju zatvorske kazne.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković se osvrnuo na širi kontekst izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori s aspekta poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da se u savremenom društvu često postavlja pitanje uspostavljanja ravnoteže između retributivnog pristupa kažnjavanju („prema zaslugi“), suzbijanja kriminaliteta, uvažavanja prestupnika i njegovih ljudskih prava i pragmatičnog pristupa krivičnim sankcijama koji podrazumijeva upravljanje rizicima uz što manje troškove. Opredjeljenja Crne Gore u odnosu na navedena pitanja sadržana su u Strategiji za izvršenje krivičnih sankcija 2017-2021. u kojoj je navedeno da se reforme u ovoj oblasti odnose na zakonodavni okvir, jačanje mehanizama za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode, promovisanje alternativnih sankcija i mjera, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima. Smatra da bi se ispunjenjem ovih ciljeva značajno doprinijelo poštovanju ljudskih prava osoba koje su u sistemu krivičnih sankcija. Istakao je da je neophodno posvetiti punu pažnju odgovarajućem izvršenju mjera bezbjednosti čija je svrha da se otklone stanja ili uslovi koji mogu biti od uticaja da počinitelj i ubuduće vrši krivična djela.

Zaštitnik smatra ohrabrujućim što je u Strategiji prepoznato da sadašnji zatvorski sistem koji je i dalje zasnovan na tradicionalnom zatvorskom pristupu treba zamijeniti pristupom zasnovanim na tretmanu, rehabilitaciji i resocijalizaciji zatvorenika sa mogućnostima za rad i zapošljavanje. Zaštitnik kroz preventivnu i reaktivnu ulogu sa posebnom pažnjom i u kontinuitetu prati i nadzire tretman i ostvarivanje prava osoba koje se nalaze na izvršenju kazne zatvora ili mjere bezbjednosti ili kojima je po drugom osnovu ograničeno kretanje. Istakao je da se na osnovu monitoringa može zaključiti da u zatvorskom sistemu Crne Gore nema sistemskog mučenja i zlostavljanja, iako su se u proteklom periodu dogodili pojedinačni slučajevi koji su bili predmet postupanja Zaštitnika. Zaključio je da su brojne obuke o sprečavanju mučenja i drugih oblika zlostavljanja, koje su se sprovodile periodično u periodu od 2010. godine do danas, dale rezultate.

Smatra da je neophodno paralelno raditi na uspješnoj primjeni modela alternativnih sankcija, jer se jačanjem trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenjem izricanja zatvorskih kazni smanjuje broj lica lišenih slobode, a samim tim se i poboljšavaju zatvorski uslovi. Ukazao je na neophodnost ulaganja i poboljšanja materijalnih uslova i zapošljavanja dovoljnog broja službenika u cilju zaštite ljudskih prava lica koja borave u zatvorenim ustanovama po osnovu izvršavanja neke od krivičnih sankcija.

Pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić je informisao učesnike o projektu „Reforma sistema izvršenja krivičnih sankcija“ koji je realizovan u saradnji sa Ministarstvom pravde, uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije. Realizovano je više aktivnosti, a četiri glavne su: podrška u razvoju Strategije za izvršenje krivičnih sankcija, monitoring stanja ljudskih prava u zatvorima i prostorijama za zadržavanje, jačanje kapaciteta službenika u zatvorskom sistemu i promocija alternativnih sankcija. Važnim smatra što se projekat oslanja na Strategiju za izvršenje krivičnih sankcija 2017 – 2021. Podsjetio je da je NVO „Građanska alijansa“ prošle godine u saradnji sa ekspertom Graham Johnsonom objavila Izvještaj o zatvorskom sistemu u Crnoj Gori sa aspekta bezbjednosti i procedura, koji je pripremljen da bi pomogao crnogorskim vlastima u radu na reformi i modernizaciji zatvorskog sistema.

Zahvalio je Ministarstvu pravde, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije, Upravi Specijalne bolnice za psihijatriju, kao i svim državnim institucijama na podršci i saradnji tokom realizacije projekta.

U okviru prvog panela na temu „ Reforma sistema izvršenja krivičnih sankcija“ govorili su: Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Velimir Rakočević, dekan Pravnog fakulteta i Angela Longo, šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici.

Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde je podsjetila da je Vlada Crne Gore u decembru 2016. usvojila Strategiju izvršenja krivičnih sankcija za period 2017- 2021. i prateći Akcioni plan kojim su utvrđene mjere za njenu realizaciju. Ključni ciljevi Strategije su: unapređenje prevencije i zaštite od zlostavljanja i poštovanje ljudskih prava lica lišenih slobode i osuđenih lica, unapređenje kapaciteta Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, uslova za izvršenje

i nadzor nad alternativnim sankcijama i mjerama, kao i unapređenje odnosa sa javnošću u oblasti izvršenja krivičnih sankcija. Saopštila je da izvršenje krivičnih sankcija mora biti u skladu sa zakonskim garancijama uz puno poštovanje ljudskih prava i istakla da se u zatvorskom sistemu u kontinuitetu sprovode obuke za službenike i intenzivno se radi na poboljšanju infrastrukture zatvora.

Podsjetila je da je Strategijom predviđena izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove, nove Prijavnice u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, multifunkcionalnog objekta za aktivnosti van ćelije i izgradnja Otvorenog odjeljenja. Pored pomenutih velikih infrastrukturnih ulaganja svakodnevno se radi na unapređenju postojećih objekata kako bi se stvorili odgovarajući uslovi za boravak lica lišenih slobode, kao i za rad službenika Zavoda. U prethodnom periodu radilo se i na kadrovskom jačanju Službe obezbjeđenja i Službe tretmana.

Direktorica Radonjić je informisala učesnike da je uspostavljena Služba izvršenja alternativnih sankcija i puna funkcionalnost kazne rada u javnom interesu. Saopštila je da su u 2014. godini izvršene dvije kazne rada u javnom interesu, dok je u 2017. izvršeno 212 takvih kazni. Važnom smatra promociju alternativnih sankcija kako bi društvena zajednica dala podršku ovom načinu izvršenja krivičnih sankcija.

Prof. dr Velimir Rakočević, dekan Pravnog fakulteta je informisao učesnike o njegovom radnom iskustvu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Saopštio je da je obaveza društva u cjelini da obezbijedi promjenu ponašanja svih onih koji su se prekršili zakon, uz poštovanje njihove ličnosti i dostojanstva. Takođe, obaveza društva je da radi na otklanjanju uzroka koji su doveli do kršenja zakona. Veoma važnim smatra i smanjenje recidiva koji postoji u skoro svim zatvorskim sistemima. Ocijenio je da je postpenalni tretman izuzetno značajan za rehabilitaciju i resocijalizaciju zatvorenika i treba raditi na njegovom unapređenju. Uputio je pohvale svim službenicima Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, jer obavljaju složen posao koji zahtijeva potpunu posvećenost. Zaključio je da je napravljen ogroman pomak u unapređenju i jačanju sistema krivičnih sankcija i dostignut je visok nivo standarda u ovoj oblasti.

Angela Longo, šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici je saopštila da Crna Gora i Savjet Evrope imaju dugogodišnju saradnju koja se u posljednje vrijeme realizuje i kroz zajedničke programe Evropske unije i Savjeta Evrope. U okviru programskog okvira Evropske unije i Savjeta Evrope "Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku" realizuje se Projekat "Unapređenje zaštite ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih lica u Crnoj Gori" koji ima višestruki značaj za zatvorski sistem Crne Gore i doprinosi ostvarenju ciljeva u reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija.

Istakla je da Savjet Evrope želi da pomogne crnogorskim vlastima u njihovim naporima da se pridržavaju standarda utvrđenih Konvencijom za prevenciju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i da implementiraju preporuke Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Podsjetila je da CPT organizuje posjete ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode, među kojima su zatvori, ustanove za maloljetnike, policijske stanice, centri za smještaj pritvorenih imigranata, psihijatrijske bolnice, ustanove socijalne zaštite. Tom prilikom Komitet prati postupanje prema ovim licima, a nakon svake posjete CPT državi šalje detaljan izvještaj koji sadrži nalaze, preporuke, komentare i zahtjeve za informacijama. Takođe, CPT zahtijeva detaljan odgovor na pitanja sadržana u izvještaju. Ovi izvještaji i odgovori čine sastavni dio stalnog dijaloga sa državama. Informisala je da su eksperti CPT-a posjetili Crnu Goru u oktobru 2017. i očekuje se njihov izvještaj sa preporukama.

Podsjetila je da je Savjet Evrope 2016. godine u Crnoj Gori pokrenuo niz aktivnosti kako bi se zaštitila prava lica lišenih slobode. Aktivnosti su fokusirane na: kadrovsko jačanje zatvorskih stražara, policijskih službenika i medicinskog osoblja u prevenciji torture; jačanje međuinstitucionalne saradnje u cilju pružanja boljeg pristupa i boljih usluga zdravstvene zaštite zatvorenima; zaštita prava pacijenata pod obavezanim psihijatrijskim liječenjem; razvoj programa rehabilitacije i reintegracije; sprečavanje i suzbijanje korupcije u zatvorima; saradnju sa organizacijama civilnog društva.

Saopštila je da sa civilnim društvom sprovode aktivnosti na resocijalizaciji bivših zatvorenika. U saradnji sa lokalnom organizacijom European Law Students' Association pokrenut je prvi projekat o pravnim klinikama za studente prava u Crnoj Gori u okviru kojeg će 20 studenata Univerziteta Donja Gorica i Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran imati priliku da steknu pravnu praksu o članu 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima koji se odnosi na zabranu mučenja.

Angela Longo je zaključila da su mnogi rezultati na ovom polju postignuti, ali postoje i brojni izazovi na kojima treba raditi. Raduje je što će Ministarstvo pravde i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u narednom periodu realizovati aktivnosti u cilju daljeg unapređenja stanja.

U okviru drugog panela na temu „Ljudska prava lica lišenih slobode“ govorili su: Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“, Marijana Sindić, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za zaštitu od torture, Milan Tomić, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Vukas Radonjić, državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu i Dragan Čabarkapa, direktor Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru.

Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ je predstavio Izvještaj „Prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori u 2018. godini“. Izvještaj je rezultat dvogodišnjeg nadgledanja poštovanja prava lica lišenih slobode i 22 realizovane monitoring posjete Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Uprave policije, Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru i Komunalne policije u Crnoj Gori. Za realizaciju monitoring posjeta „Građanska alijansa“ je formirala NVO koaliciju koju su činili: Udruženje paraplegičara, LGBT Forum progres, NVO Mladi Romi, Romska NVO „Phiren Amenca – koračajte sa nama“, Islamska zajednica i stručnjaci iz oblasti medicine i psihijatrije, a ostvarili su saradnju i sa Savjetom za građansku kontrolu rada policije.

Izvještaj je ažurirana verzija prethodno objavljenog Izvještaja i dopunjen je podacima koji se odnose na procesuirane slučajeve torture i zlostavljanja, uslove u kojima borave lica lišena slobode i drugim bitnim činjenicama. Sadrži informacije prikupljene prilikom posjeta i pregleda prostorija u kojima su se nalazila ili su se mogla naći lica lišena slobode, analize slučajeva kršenja ljudskih prava i njihovo praćenje pred nadležnim državnim institucijama, razgovora sa osuđenim licima i članovima njihovih porodica. Takođe, analizirani su izvještaji i praćena realizacija preporuka državnih institucija i međunarodnih organizacija u ovoj oblasti. U radu su korišćene tehnike istraživanja na terenu, press kliping, pravne analize, intervjui i SOS telefonska linija putem koje su im se obraćala lica kojima su prekršena prava. Saopštio je da Izvještaj sadrži preko 50 preporuka koje su uputili državnim institucijama.

Radović je informisao učesnike Konferencije da su u izvještajnom periodu registrovali slučajeve torture i nehumanog postupanja prema građanima od strane službenika policije. Izrazio je zabrinutost činjenicom da ranije registrovani slučajevi torture, zlostavljanja i nehumanog postupanja nijesu istraženi i adekvatno procesuirani pred nadležnim pravosudnim organima. Počinioci koji su učestvovali u slučajevima torture i nehumanog postupanja prema građanima često su uslovno osuđivani ili kaznom zatvora kraćom od šest mjeseci. Podsjetio je da je Vlada Crne Gore u maju 2018. usvojila Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. Zabrinjavajućim smatra što se u tom Izvještaju navodi da od 2014. godine do danas nije bilo slučajeva mučenja ili zlostavljanja pritvorenih lica prijavljenih od strane ljekara prilikom zdravstvenih pregleda.

Pohvalio je kontinuirane aktivnosti Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija na adaptaciji prostornih kapaciteta i unapređenju uslova u cilju poboljšanja kvaliteta života osuđenih lica. Preporučio je da rad Zdravstvene službe u Zavodu bude pod nadzorom Ministarstva zdravlja, kao i da Fond za zdravstveno osiguranje softverski umreži zatvorske ambulante sa zdravstvenim sistemom Crne Gore kako bi se olakšalo praćenje informacija o zdravstvenom stanju osuđenih lica.

Koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ smatra da su najveći problem spore i nedjelotvorne istrage i sudski postupci po ranije prijavljenim slučajevima torture. Takođe, u pojedinim djelovima zatvora često dolazi do nasilja i netrpeljivosti među osuđenim licima. Primijećeno je da postoji određena hijerarhija među zatvorenima, a Romi su najčešće na dnu hijerarhijske ljestvice i često su prinuđeni da ispunjavaju zahtjeve drugih zatvorenika. Uprava ZIKS-a trebalo bi da suzbija nasilje među zatvorenima, a službenici bi trebalo da se suzdrže od ohrabivanja istog i reaguju na svaki slučaj i da informacije o tome dostave Upravi. Istakao je da programi resocijalizacije i reintegracije moraju biti unaprijeđeni i realizovani kroz multisektorski pristup državnih institucija, nevladinih udruženja i privatnih preduzeća.

Prava lica lišenih slobode u postupanju službenika Uprave policije još uvijek nijesu garantovana, jer policijski službenici, ne samo da su kršili prava pritvorenih lica, već nijesu prijavljivali odgovorne

službenike, ćutali su i solidarisali se sa kolegama koji su brutalno prebijali građane. Policijski službenici su organizovali i skupove podrške kolegama koji su osumnjićeni za zlostavljanje i torturu. Mišljenja je da je ovakva praksa neprihvatljiva i da se mora zaustaviti formiranjem drugaćije policijske kulture koja bi se zasnivala na etičkom kodeksu i pozitivnim propisima.

Zoran Vujićić je informisao o izvršenom monitoringu Komunalne policije i saopštio da se Zakon o komunalnoj policiji još uvijek u potpunosti ne primjenjuje.

Marijana Sindić, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za zaštitu od torture je saopštila da institucija Zaštitnika kroz preventivnu i reaktivnu ulogu u kontinuitetu prati i nadzire tretman i ostvarivanje prava osoba koje se nalaze na izvršenju kazne zatvora ili mjere bezbjednosti ili kojima je po drugom osnovu ograničeno kretanje. Informisala je da je Zaštitnik od 2012. godine do sada sačinio pet Godišnjih izvještaja Nacionalnog preventivnog mehanizma, kao i tri posebna izvještaja. Saopštila je da su ukupni životni uslovi u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija uglavnom zadovoljavajući, objekti zatvora u Spužu i Bijelom Polju su adaptirani, ćime su se uslovi za boravak i rad znatno poboljšali. Iako se mnogo uradilo na adaptaciji Zatvora u Bijelom Polju, isti još uvijek nije po standardima CPT-a.

Informisala je da je Zaštitnik 2016. godine obavio dva tematska obilaska Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i analizirao dostupnost sekundarne i terciarne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode i penološki tretman zatvorenika. Povod za tematske obilaske je bio veliki broj pritužbi podnesenih od strane lica lišenih slobode. Na osnovu prikupljenih podataka Zaštitnik je ocijenio da je zdravstvena zaštita lica lišenih slobode u pojedinim slučajevima bolja u odnosu na javno zdravstvo. Takođe, Zaštitnik je izradio i Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, a povod za njegovu izradu bio je veći broj pritužbi službenika Sektora obezbjeđenja i Sektora za tretman u kojima su se žalili na uslove rada i negodovali da su zapostavljeni i nejednako tretirani u odnosu na druge srodne službe. Istakla je da je veliki broj preporuka datih u Izvještaju već ispunjen.

Saopštila je da institucija Zaštitnika ima izuzetno dobru saradnju sa službenim licima u ustanovama koje obilaze, tako da ćlanovi tima NPM-a imaju neogranićen pristup svim službenim prostorijama, dokumentaciji, kao i mogućnost povjerljivog razgovora sa zatećenim licima.

Savjetnica Sindić je ukazala da ukupni životni uslovi u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru još uvijek nijesu zadovoljavajući, a evidentan je nedostatak medicinskog osoblja i loši materijalni uslovi. Saopštila je da nedostaju kreveti, dušeci, posteljina i garderoba za pacijente. Bolnica je i dalje opterećena tzv. socijalnim pacijentima. Takođe, podsjetila je da preporuke iz prethodnih izvještaja Zaštitnika koje su se odnosile na procjenu opravdanosti prekomjerno dugog boravka pacijenata na socio-rehabilitacionom odjeljenju i na izmještanje sudskog odjeljenja još uvijek nijesu ispunjene. Smatra da je neophodno da se postojećić kapaciteti i resursi na nivou države iskoriste na naćin da se prevaziđe trenutna situacija u Bolnici.

Ukazujući da izazovi sa kojima se susreću u Zavodu nijesu jedinstveni za Crnu Goru, već opterećuju i savremene sisteme razvijenih država, zaključila je da je dostizanje evropskih standarda u oblasti poštovanja prava lica lišenih slobode obaveza svih nadležnih institucija i organa, kako u kreiranju, tako i u primjeni normativnog okvira.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je saopštio da je Zavod u saradnji sa Ministarstvom pravde preduzeo znaćajne mjere na unaprećenju zdravstvene zaštite pritvorenih i osućenih lica. Informisao je da su zatvorske ambulante u Bijelom Polju i Podgorici registrovane u saradnji sa Ministrastvom zdravlja, što znaći da su ispunjeni zakonski uslovi po pitanju prostora, opreme i kadra. Donešeno je i novo, kvalitetno Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osućenih lica, koje je usklaćeno sa domaćim i mećunarodnim standardima u ovoj oblasti. U toku je realizacija aktivnosti Zavoda u saradnji sa Fondom za zdravstveno osiguranje kako bi se izvršilo softversko umrećavanje zatvorskih ambulanti.

Istakao je da je osnovni problem nedovoljan broj službenika i to prvenstveno službenika obezbjeđenja, pa će u narednom periodu prioritet biti popunjavanje radnih mjesta. Informisao je da je od početka godine zaposleno 18 službenika, iako je raspisan konkurs za angaćovanje 23 službenika. Izrazio je oćekivanje da će u skorijem periodu zaposliti pet nedostajućih službenika, što će doprinijeti kadrovskom jaćanju Zavoda.

Direktor ZIKS-a je ocijenio da su preporuke iz Izvještaja korisne za unaprećenje zatvorskog sistema Crne Gore, pa će ih Zavod paćljivo analizirati sa namjerom da ih u realnom roku ostvari. Pojasnio

je da Zavod nije uvijek u mogućnosti da realizuje sve preporuke zbog nedostatka službenika, finansijskih sredstava i prostornih kapaciteta. Obukama, seminarima i radionicama na kojima su učestvovali službenici Zavoda unaprijeđena je svijest zaposlenih o važnosti zaštite od zlostavljanja. U oblasti torture ostvaren je napredak koji se ogleda u smanjenom broju prijavljenih slučajeva torture i nehumanog postupanja. Naglasio je da uprava ZIKS-a insistira na poštovanju prava lica lišenih slobode i da neće tolerisati bilo koji vid torture, diskriminacije ili postupanja kojim se može ili se ugrožava ličnost i dostojanstvo lica. Slučajevi koji su predmet Izvještaja ukazuju da je ZIKS u skladu sa svojim ovlašćenjima iste učinio transparentnim i obavijestio nadležne institucije radi daljeg procesuiranja. Takođe, u slučajevima gdje je bilo elemenata za vođenje disciplinskog postupka, isti su shodno zakonskim odredbama vođeni i okončani.

Direktor Tomić je saopštio da postoje određeni problemi u radnom angažmanu lica lišenih slobode, jer su zabilježeni slučajevi da zatvorenici odbijaju radni angažman na poslovima gdje nijesu popunjeni kapaciteti. Trenutno je radno angažovano 300 lica lišenih slobode, a Zavod preduzima aktivnosti u cilju povećanja broja radnih mjesta za potrebe zatvorenika i planira rekonstrukciju farmi svinja, govedi i koka nosilja, ali i radionica u kojima bi bila angažovana ova lica.

Zaključio je će ZIKS i u narednom periodu biti otvoren za saradnju, jer je svima zajednički cilj da se iz godine u godinu napreduje i da se zadovolje standardi u ovoj oblasti.

Vukas Radonjić, državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu je informisao da postoji više režima ograničenja prava na slobodu kretanja, među kojima su lišenje slobode od strane policije, zadržavanje od strane državnog tužioca, pritvor od strane suda i izdržavanje kazne u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Podsjetio je da Zakonik o krivičnom postupku daje mogućnost policiji da liši lice slobode ako postoje razlozi za određivanje pritvora. Kod ovog režima lišenja slobode ne donosi se formalna odluka, već je policijski službenik dužan da sačini službenu zabilješku. Nakon lišenja slobode policijski službenik je dužan da obavijesti državnog tužioca i ovo lišenje slobode ne smije trajati duže od 24 časa. U momentu lišenja slobode policijski službenik je dužan da obavijesti lice o njegovim pravima na jeziku koji razumije. Državni tužilac je dužan da lice lišeno slobode bez odlaganja sasluša i da donese odluku o ograničenju prava na slobodu kretanja. O zadržavanju lica tužilac donosi posebno rješenje, a zadržavanje može trajati najduže do 72 časa. Protiv ovog rješenja lice ima pravo žalbe kod sudije za istragu koji odlučuje o opravdanosti i zakonitosti takvog zadržavanja. Radonjić je istakao da se državni tužilac uvijek interesuje kod lica lišenog slobode o postupanju policijskih službenika prema njemu. Ukoliko se na kraju postupka utvrdi da je lišenje slobode bilo nezakonito i neustavno lice lišeno slobode ima pravo na naknadu štete. Ukazao je da uloga državnog tužioca u krivičnom postupku nije samo da goni počinioca krivičnih djela, već da se stara da lica protiv kojih se vodi postupak budu upoznata sa njihovim pravima i da im ista ne budu povrijeđena.

Radonjić je istakao da je rad državnog tužilaštva prilikom istraživanja slučajeva torture često otežan zbog prisustva solidarnosti među policijskim službenicima. Zaključio je da je Izvještaj dobar pokazatelj i putokaz za sve buduće aktivnosti u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode.

Dragan Čabarkapa, direktor Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru je podsjetio da je Bolnica osnovana 1953. godine kao prva psihijatrijska bolnica u Crnoj Gori. Saopštio je da su prostorni kapaciteti Bolnice poslednji put prošireni 1974. godine, tako da danas medicinski dio čini nešto oko 4.000m². Bolnica raspolaže sa 240 kreveta od čega je 170 stalno popunjeno. Jedan od najvećih problema sa kojim se Bolnica suočava je veliki broj pacijenata kojima nije potrebno bolničko liječenje, tzv. "socijalni pacijenti". Kako ne postoje druge socijalne institucije, niti volja, a često ni objektivne mogućnosti porodica da se staraju o ovim pacijentima, njihovo otpuštanje u ovom trenutku nije moguće. Bolnica ima oko 100 ovakvih pacijenata, čime se smanjuje broj slobodnih mjesta za akutne pacijente. Drugi problem sa kojim se uprava Bolnice suočava jeste funkcionisanje Sudskog odjeljenja jer ne postoje adekvatni uslovi za čuvanje sudskih pacijenata. Sudsko odjeljenje je planirano za 20 pacijenata, a trenutno ih je 70 u Bolnici i smješteni su i na drugim odjeljenjima, pa je obezbjeđenje pacijenata otežano. Saopštio je da osoblje i pored loših materijalnih uslova u Bolnici stručno i odgovorno obavlja svoj posao.

Direktor Čabarkapa je saopštio da je uprava Bolnice veoma otvorena za saradnju sa civilnim sektorom, međunarodnim i humanitarnim organizacijama, a posebno sa nevladinim organizacijama. Istakao je da su u prethodnom periodu realizovane brojne aktivnosti u saradnji sa civilnim sektorom i da je

organizovan veliki broj radnih i okupacionih aktivnosti koje su značajno doprinijele kvalitetu života pacijenata. Informisao je da je na osnovu javnog poziva izabran Savjet za zaštitu mentalno oboljelih lica koji čini pet stručnjaka, od kojih su troje izvan Ustanove, a čak dva predstavnika civilnog sektora.

Učesnici Konferencije su zaključili da je neophodno raditi na jačanju trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenju izricanja zatvorskih kazni. Takođe, neophodno je doprinijeti promjeni policijske kulture kako bi se ista zasnivala na etičkim normama i pozitivnim propisima, jer je neprihvatljivo da zbog solidarnosti policijski službenici ne prijavljuju kolege koji su kršili prava građana.

SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković